

**CONFLUENȚE LIRICE: MARIN SORESCU ȘI VASKO POPA
(Experiențe de tălmăcire: de la poet la poet)**

Octavia NEDELCU

Pendant les derniers décénies, les recherches dans le domaine de la traductologie ont favorisé l'apparition de nombreuses études, publications et institutions spécialisées où la théorie a souvent une importance excessive en comparaison avec des exemples concrets. C'est déjà un lieu commun l'assertion selon laquelle la traduction la plus difficile est celle de la poésie et que les meilleures traductions sont réalisées par les poètes. L'histoire de la littérature nous y offre beaucoup d'exemples. Dans notre ouvrage nous avons analysé en quelle mesure le poète roumain Marin Sorescu assume consciencieusement la condition du traducteur de la poésie de Vasko Popa, un grand poète moderniste serbe et la nature de la trahison qui en résulte, étant donnée les éléments consonnantiques et osmothiques de leurs créations. Traduit en roumain, Vasko Popa donne l'impression d'un excessif voisinage thématiques avec les modernistes roumains, y compris Marin Sorescu qui réussit portant à s'approcher le plus de la quintessence de la création du poète serbe.

Mot clefs: poésie, traduction, (neo)modernism, Vasko Popa, Marin Sorescu

La o aruncătură de băț de poezia română, pe care-o cunoaște din față, beneficiind, în același timp, și de tradiția sârbo-croată pe care-o știe tot din față (cea de-a doua), Vasko Popa a apărut în Europa ca un fenomen de răscruce. O răscruce balcano-carpatină. Vârful cel mai înalt, aparent deal cu cucă, fiind piscul falnic de lângă Vârșeț. Căci, gospodar, poetul și-a ridicat singur în slavă muntele, l-a crescut și l-a oblojit, înconjurându-l cu cețuri și bântuindu-l cu viscole. Un Olimp propriu, cu zei și idoli băștinași. Evident, poziția geografică avantajoasă n-ar fi însemnat nimic fără harul său deosebit. Un talent drept ca bradul și cinstit ca lacrima. Acesta a atras atenția și asupra zonei de obârșie. Vasko Popa este unul din poeții, era să zică „ai noștri”, dar voi zice „din Iugoslavia”, care a plecat cu traista-n băț în lume, s-o cucerească, având în traistă cântece de-acasă. Ce fel de cântece, vom vedea imediat. Trudind la tălmăcirea versurilor lui, alături de Slavomir Popovici, pierzând un an și-o vară, ba mai mult, din diverse cazuri, variind între târăgănare și ghinion, am câștigat mult mai mult decât un an și-o vară. Căci bucuria cunoașterii, în adâncime, a unui mare poet, pe care îl întâlnisem, e

drept, de multe ori, nu-i de colea. Cunoșteam omul, dar poezia mai puțin. Acum mesajul acestei lirici, răscolite, vine din urmă, aruncând noi lumini asupra insului. Când am terminat lucrul, voiam să-i transmit lui Vasko entuziasmul meu, într-o telegramă: „Tradus stop formidabil stop nobelul stop după ușă stop”. Dar mi-am adus aminte că nu răspunde la scrisori, rămânându-mi calea mai dificilă să-mi explic pornirea admirativă într-o cronică literară¹,

ceea ce, de altfel, și face Marin Sorescu, în prefața volumului de versuri ale lui Vasko Popa, *Sare de lup*, editura Univers, București, 1983.

Soarta a vrut ca „acest cetățean al lumii”, poetul universal Vasile Popa, născut la Grebenac, în 1922, în Banatul iugoslav, să fie român, să debuteze cu versuri scrise în limba română², dar să se consacre și să cucerească toate meridianele lumii în limba țării de origine, limba sârbă (pe atunci, sârbocroată). Nu este deci surprinzătoare relația lui privilegiată cu limba română. A fost tradus în 22 de limbi, dintre care, dacă exceptăm limba engleză, în care opera sa este prezentă în 11 volume de poezii, limba română se află pe locul al doilea, cu 7 volume. Dacă mai adăugăm la acestea și sute de poezii traduse în revistele literare românești, începând cu revista „Lumina” din Pančevo³, continuând cu „România literară”, „Luceafărul”, „Contemporanul”, din București, „Tribuna”, din Cluj, revista „Orizont”, din Timișoara „Convorbiri literare” din Iași și „Ramuri” de la Craiova, vom înțelege acea relație specială și sentimentală a acestui poet vizionar a cărui operă inedită a constituit obiectul a sute de articole, critici literare, recenzii, monografii, cursuri speciale la o serie de universități prestigioase din lumea întreagă și a patru teze de doctorat⁴.

Asupra acestui fenomen liric, de răscruce, revoluționar pentru ambele literaturi s-au aplecat în calitate de tălmăcitori și nu numai, nume de rezonanță din literatura și cultura română precum: Nichita Stănescu⁵, Marin Sorescu⁶, Ioan Flora⁷, Radu Flora,

¹ p.5-6.

² Se știe de o singură poezie.

³ Vasko Popa este primul redactor responsabil al revistei de literatură, artă și cultură „Lumina”, care a început să apară în limba română la Vârșet din 1947 până în prezent.

⁴ Menționăm că două teze de doctorat (din păcate, încă nepublicate) au fost susținute în România de poezii de expresie sârbă, Slavomir Gvozdenovici la București (*Imagine și expresie în poezia lui Vasko Popa*, 2000, îndrumător științific, prof.dr. Dorin Gămulescu) și Liubița Raichici, la Timișoara (*Vasko Popa în literatura română*, 2008, îndrumător științific, prof.dr. Cornel Ungureanu).

⁵ Vasko Popa, *Versuri*, în românește de Nichita Stănescu, Ed. Tineretului, București, 1966.

⁶ Puțini mai știu astăzi că Marin Sorescu a fost și un remarcabil cronicar literar, eseist și traducător. I-a tradus și comentat cu strălucire pe Ezra Pound și Thomas Eliot, demonstrând, încă o dată, dacă mai era nevoie, că traducerea poeziei este un „privilegiu” destinat, cu precădere, poezilor.

⁷ Vasko Popa, *Poezii*, 1-2, Ed. Libertatea, Panciova, 1983 în traducerea lui Ioan Flora. Același traducător poet va tălmăci volumul de poeme *Câmpia neodihnei*, publicat la Ed. Minerva, 1995.

Gellu Naum, Geo Bogza, Veronica Porumbacu, Eugen Simion, Cornel Ungureanu, Corneliu Barborică¹ și mulți alții.

Despre semnificația traducerii și utilitatea traducerilor s-a scris mult, poate nu însă cu suficientă convingere că actul traducerii este una dintre cele mai concrete și mai importante activități sociale de mediere în transferul de valori culturale. Receptarea în lume a literaturilor din fosta Iugoslavia după a doua jumătate a secolului al XX-lea dovedește interesul crescând pentru Iugoslavia, în general, precum și pentru literatura sârbă, în special. În această perioadă de mai mult de o jumătate de veac s-au tradus în jur de 3000 de cărți în peste patruzeci de țări pe cinci continente. În ciuda apropierii geografice, a spiritualității înrudite, a istoriei de nu puține ori comune ori similare ale popoarelor noastre, receptarea literaturii sârbe în România s-a realizat de cele mai multe ori drept consecință a șocurilor literare și artistice provocate de scriitorii acestui spațiu ex-iugoslav, catalogat drept balcanic, în cultura occidentală. A se vedea cazul scriitorilor Andrić, Crnjanski, Pavić, Pekić, Kovačević, Kiš ș.a. traduși în română după ce au făcut carieră internațională. Vasko Popa nu face excepție, receptarea celui mai tradus poet sârb în țara noastră realizându-se târziu, „firește”, spunea cu ironie același Marin Sorescu în sursa citată, deși „distanța dintre Belgrad și Timișoara putea fi străbătută în câteva zile pe jos, de fiecare poem al său”.

E greu să scrii despre Vasko Popa fără să contextualizezi literaturile sud-estului european. E aproape imposibil să redai în câteva cuvinte chintesenta operei sale, și totuși Marin Sorescu reușește să-i facă portretul din câteva tușe de penel: „Modernist arhaic, avangardist cu măsură care și-a altoit tradiționalismul din sânge cu ultimele cuceriri poetice, tăind, c-o custură, creanga foarte sus și lăsând să înmugurească ceva ca o coroană nouă și minunată: poezia susnumitului Vasko Popa, cetățean al Vîrșetului și al lumii”².

Vasko Popa era scriitorul venit la timp, într-o Iugoslavia ce-și propusese o rezistență antistalinistă și în plan cultural. În 1947 se numește încă Vasile Popa și este unul dintre ideologii notabili ai epocii postbelice.

Născut la Vârșeț, într-un Banat tăiat în două, sângerând încă, într-un imperiu austro-ungar în descompunere, în palpabilă ascensiune a fascismului și în plină recesiune economică, Popa face studii la București, Viena și Belgrad unde absolvă Facultatea de Filosofie.

În scurta perioadă a studiilor de medicină din București (1948), Popa îi descoperă pe suprarealiștii români, prezentându-l ulterior pe Sașa Pană cititorilor revistei „Lumina”, în calitate de bun cunoscător al avangardei românești. Criticul literar Cornel Ungureanu avansează ideea, într-un studiu din revista „Steaua” (9/1990), că opțiunea pentru prenumele care-l va consacra în literatură, cel de Vasko, nu este numai echivalentul sârbesc al lui Vasile, ci întâlnirea cu poezia lui Gellu Naum, respectiv cu

¹ A se vedea Corneliu Barborică, *Studii de literatură comparată*, Ed. Univers, București, 1987.

² Vasko Popa, *Sare de lup. Versuri*, Ed. Univers, București, 1983, traducere și prefață Marin Sorescu și Slavomir Popovici.

placheta acestuia de poezii din 1938, intitulată *Vasco da Gama*. Cine citește motto-ul cărții lui Gellu Naum poate descoperi o legătură intrinsecă între cei doi „navigatori”:

Călătoria aceasta pe un ocean de oaze, purtând uneltele esențiale: somnul, dragostea, sângele/ Din port în port, neliniștitoarea ambarcațiune trecea nestingherită. La docurile poetice se declamă. Ce orgi orizontale desfigurau pânzele?/ Spartă, carcasa navei, singură să facă față uraganului, continua zig-zagul unei traiectorii hidoase și feerice, în ale cărei legi zornăiau unghiurile cele mai obscure ale arsurilor noastre.

Nici că se poate un mesaj mai limpede, consideră, pe drept cuvânt, Cornel Ungureanu: el, Vasko, trebuia să poarte mai departe cuvântul confrăților încarcerați în spatele Cortinei de fier. El trebuia să îmbarce pe Arcă emblemele condamnate, efigiile lăsate în paragină, imaginile regale ale împărăției supraraliste. El este de stânga și nu-și reneagă nimic din trecutul său. El este pe Arcă. El va fi poetul spațiului închis, al reculegerii și al penitenței. El va fi poetul celeilalte Lumi, asasinată, mutilată în carcerile staliniste¹.

Fără îndoială că Vasko Popa a intrat în literatură într-o perioadă de mari frământări politice, considerându-se un supraviețuitor care a fost nevoit, în această calitate, să-și creeze propriul său limbaj, de mesaje, semne, modele și simboluri noi. Astfel, apariția volumului *Kora* (Scoarță), în 1953 a reprezentat un adevărat șoc pentru adepții literaturii tradiționaliste, împărțind lumea literară din Iugoslavia în două tabere, cu judecăți de valoare pro sau contra ale exegeților ori poezilor vremii, aserviți mai mult sau mai puțin regimului: Milan Bogdanović, Nikola Milošević, cu a sa aserțiune antologică privind „calul cu opt picioare” a lui Popa, considerat un atentat la logica zoologiei, Predrag Palavestra, Gustav Krklec, de o parte a baricadei, și Zoran Mišić, Skender Kulenović, Petar Džadžić, de cealaltă parte, acesta din urmă scriind despre același cal: „Calul lui Popa are opt picioare, iar aceasta nu este, evident, o greșeală de tipar”².

Volumul de debut *Kora* și, ulterior, *Nepočin polje* (Câmpia neodihnei, 1956) îl propulsează pe Vasko Popa direct în contingentul poezilor de talie națională, generând la scurt timp, o orientare poetică, o școală de poezie, vaskopopismul, un izvor nesecat de inspirație din care se vor adăpa cu precădere poezii din Voivodina multietnică, poezii sârbi din România și față de care nu vor rămâne insensibili nici Marin Sorescu, ori Nichita Stănescu, viitorii tălmăcitori ai acestuia.

Ceea ce e uimitor în opera poetică a lui Vasko Popa este universul ei tensionat, surprinderea sentimentului în momentul lui de implozie existent și în următoarele lui

¹ Vasko Popa, *Inel celest. Poeme alese*. Selecție și traducere de Ioan Flora. Prefață de Cornel Ungureanu, Ed. Grai și suflet-Cultura națională, 2000.

² Este vorba despre poezia *Calul*, din ciclul de poeme *Inventar*, al volumului *Scoarța* în tălmăcirea lui Marin Sorescu: *De obicei/ Opt picioare are/ Între fălci/ I s-a așezat omul/ Cu cele patru puncte cardinale*.

volum: *Sporodno nebo* (Cerul secund, 1970), *Uspravna zemlja* (Țara verticală, 1972), *Vučja so* (Sare de lup, 1975), *Živo meso* (Carne vie, 1975), *Kuća nasred druma* (Casa la mijlocul drumului, 1980), *Rez* (Incizii, 1981).

Poezia lui Popa folosește drept teme, cu precădere, obiecte simple din lumea reală. Acest gen de poezie, apărut în literatura polonă, odată cu Miłosz, Herbert, Białosyewski, Zagórski, prezent ceva mai devreme în expresionismul german la August Stramm a inițiat deconstrucția limbajului poetic al cărui efect a fost descoperirea structurii procesului de semnificație în care semnele joacă un rol definitiv. Se observă, așadar, o adevărată fenomenologie a obiectelor cu conotații estetice, cognitive sau utilitare, o poezie care comunică prin intermediul obiectului reflecției și idei subtile în contextul unei noi viziuni poetice. Această corelație între obiect și semn trimite spre concretizarea și materializarea semnului, pe de o parte, și spre obiectivizarea imaginii sau a reprezentării realității cu ajutorul semnelor, de cealaltă parte. Pentru Ludwig Wittgenstein¹, de pildă, obiectele sunt un fel de substitute metaforice, acestea există într-un spațiu al relațiilor. Natura relațională dintre semn și obiect demonstrează natura relațională a sistemului lingvistic, ca un sistem în care semnificația se produce din diferența între semne (obiecte), semnificația derivând din diferență. El înțelege lumea ca totalitate a faptelor și a obiectelor prezente, în timp ce suma infinită a afirmațiilor elementare, independente logic unele de altele, nu ar fi decât copia lumii existente, iar sentințele rezultate, consecințele logice ale faptelor. Acesta consideră că valoarea cuvintelor este autentică numai în măsura în care devin ca mijloace de comunicare.

Dacă poezii generației sale erau mai mult interesați să cultive echivocul artistic, chiar esoteric, Vasko Popa nu-și sacrifică poezia pe altarul ambiguității sau al neclarității. Meritul lui Vasko Popa e acela de a fi găsit o formulă poetică, ușor accesibilă. Facilitatea se dovedește însă înșelătoare și, când crezi că ai descifrat codul acestei lirici, dai peste o ușă închisă. Vasko Popa reușește să învieze, să reînnoiască temele universale printr-o aparență prozaică combinată cu intertextul, prin complicitatea cititorului cu poetul, fără să le depoetizeze cu adevărat. Există o poeticitate la el de tip oral, ca la Jacques Prévert, Raymond Quéneau sau chiar Desanka Maksimović. Concepute ca niște ghicitori, poemele din ciclurile *Predeli* (Priveliști) au savoarea unor definiții năstrușnice, uneori chiar ludice: „Fața de masă se-ntinde/ Cât vezi cu ochii/ Nălucă/ Umbra scobitoarei urmează/ Însinguratele urme ale paharelor” (*Pe masă*); „Gulerele au retezat cu colții/ Găturile ascunse ce clocesc/ În pălării calde/ Degetele amurgului ies /Din mânecile vădane” (*În cuier*)².

Suita de „priveliști” se completează cu inventarul domestic din ciclul *Inventar* în poemele: *Calul*, *Măgarul*, *Rața*, *Porcul*, *Găina*, *Păpădia*, *Castanul*, *Scaunul*, *Piatra*, *Cartoful* ș.a.: „Căscatul gurilor slobode/ Deasupra orizontului foamei/ Sub pata oarbă

¹ Ludwig Wittgenstein (1889-1951), filosof austriac, autorul unor contribuții fundamentale în dezvoltarea logicii moderne și a filosofiei limbajului în *Tractatus Logico-Philosophicus* (1921).

² Toate exemplele citate din tălmăcirile versurilor lui Vasko Popa se află în volumul *Sare de lup*.

a sațietății” (*Strachina*); „În camera amintirilor /Cu năpraznice zori/ Încolțește/ Și toate astea/ Fiindcă în inima lui/ Doarme soarele (*Cartoful*).

Guénon spunea că omul modern ratează cunoașterea simbolică. Un simbol exprimă nu numai ce se vede, ci și invizibilul. Omul modern a pierdut obișnuința de a vedea sub scoarța lucrurilor, a pierdut harul de a avea viziuni, de a visa. Vasko Popa întemeiază o nouă lume în literatura sârbă, înfige un țaruș de delimitare a hotarului său poetic de care să-și priponească Pegasul. După Vasko Popa nu se mai poate scrie poezie ca înainte de el. Original și inventiv, Vasko Popa e un spirit funciar antidogmatic. Versurile lui sunt ingenioase, inteligente, pline de sugestii șocante care au făcut deliciul unui public larg și i-au satisfăcut și pe critici. Era o promisiune de înnoire.

Chiar dacă știa bine românește, nu scria în limba română, fiindcă el era instalat în literatură în limba sârbă, precum Cioran în limba franceză. Tradus în românește, Vasko Popa lasă impresia unei excesive vecinătăți, confluente cu modernii literaturii române, inclusiv cu Marin Sorescu, unul dintre tălmăcitorii săi.

Asemenea lui Vasko Popa, „rareori o epocă și-a născut mai la timp poetul potrivit”, scrie Nicolae Manolescu în recenta *Istorie critică a literaturii române*¹ despre Marin Sorescu. După dezastrul realist-socialist, Sorescu reușește să destupe toate izvoarele limbii vorbite, adăugând o nativă inventivitate ludică. Interesați mai toți din generația sa de a cultiva ambiguitatea, echivocul lingvistic și chiar esotericul, Marin Sorescu, dimpotrivă, reușește să creeze o formulă poetică de succes, cea a realismului poeziei în care cotidianul și-a găsit un loc împreună cu banalitatea existenței. Sorescu, ca și Popa, înviează temele mari, le face simpatice, fără să le depoetizeze, spărgând tipare: „Un pai și-a petrecut toată tinerețea/ Într-o saltea/ Și credea despre lume/ Că n-are decât o singură dimensiune: Greutatea” (*Un pai*); „Strânge hârtii/ Le leagă cu sfoară,/ Roșii hârtii, albastre, verzi,/ Scrise./ Cu pioane în ele/ Se apleacă pe drum./ Peste cărți,/ Toată viața,/ Doamne, câte hârtii!/ Câte cârpe!” (*Vântul*); „Un fluier țipă deodată/ În spatele unui trecător/ Al cărui trup se umple de rumeguș/ Ca un copac, când simte/ În marginea pădurii/ Gaterul” (*Fluierul*)².

Sorescu reprezintă cazul paradoxal al unui poet care pare subiectiv, liric, chiar analitic, dar nu e. Dacă, la Popa, poemele sale sunt narațiuni cu tâlc, la Sorescu, neobosit regizor pe cont propriu, poeziile sale sunt mai degrabă pantomime cu tâlc, într-un teatru mut, gen în care se va și consacra.

Mult mai consonantice și chiar osmotice ni se par poemele de dragoste, care au ca miez un anumit intimism în doi, atât de lirice în prozaicul lor:

Azi am văzut un ochi/ Care mă iubea./ Vedeam bine că m-ar fi primit/ Sub sprânceana lui./ Dar a venit un nor/ Și ochiul s-a închis./ Ori s-a speriat/ Și-a fugit în chipul tău/

¹ Vezi articolul despre Marin Sorescu în *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, de Nicolae Manolescu, p. 1029, Ed. Paralela 45, București, 2008.

² Toate versurile lui Marin Sorescu citate în lucrare au fost preluate din volumul *Poeme. Cele mai frumoase poezii*, Ed. Albatros, București, 1976.

Lângă celălalt ochi, /Lângă fruntea și lângă gura/ Care nu mă iubesc” (*Arcade-Marin Sorescu*);

Merg/ De la o mână la cealaltă/ Unde ești/ Te-aș îmbrățișa/ Îți îmbrățișez absența/ Ți-aș săruta glasul/ Aud râsul depărtărilor/ Buzele-mi sfâșie fața/ Din palmele secate/ Mi te arăți strălucitoare/ Aș vrea să te văd/ Dar îmi cad pleoapele/ Alerg/ De la o tâmplă la alta/ Unde ești. (*Departa în noi*, Vasko Popa).

Așa cum stai,/ Dreaptă,/ cu brațele moi/ Pe pântecul plin,/ Pari o veche soție de voievod/ Ținându-și ctitoria. (...) „Noi, Ion și Ioana,/ Cu puterile noastre/ Am durat acest sfânt/ Copil/ Întru veșnica pomenire/ A acestui soare/ Și-a acestui pământ” (*Ctitorie*, Marin Sorescu).

Sunt câteva spicuiuri a două orizonturi lirice îngemănate în generoasa intimitate în doi. Poemele de dragoste a celor doi poeți au ceva din solemnitatea senzuală a versetelor biblice din *Cântarea cântărilor*.

Cercul este unul dintre cele mai importante semne ideografice ale poeziei lui Popa. Perfecțiunea, garanția unei integrități interioare, profunda concentrare în spirit sunt doar câteva din caracteristicile pe care această formă le conferă lucrurilor. În felul acesta poetul creează cercuri lirice care și atunci când diferă se ating sau chiar se întretaie: „Vorbim despre cercul/ Care se închide/ Care trebuie să se închidă/ Ca să se elibereze/ De începutul său și de sfârșitul său/ După toate acestea cum să mai spun/ Că asta a fost/ Plimbarea noastră din urmă” (*Plimbare în cerc*). Ciclicitatea e prezentă și la Sorescu: „Locuiesc într-o roată./ Îmi dau seama de asta/ După copaci./ De câte ori mă uit pe fereastră/ Îi văd/ Când cu frunzele-n cer,/ Când cu ele-n pământ” (*Roata*).

Demitizarea prin tratarea familiară a temelor universale este un procedeu folosit de ambii poeți, dar ușor diferit. Pentru Sorescu personaje, personalități din istoria națională ori literatura universală ca Mircea cel Bătrân, Seneca, Don Quijote, Shakespeare, Prometeu, Ovidiu, Edgar Allan Poe ș.a. populează poemele sale firesc, în scenarii neobișnuite din perspectiva unui țăran mucalit, ori al unui copil pus pe șotii: „Mie îmi vine să mă așez pe genunchii lor/ Și să-i trag de mustăți/ Și să-i întreb, de ce sunt toți/ Îmbrăcați în zale? (*Bărbații*); „Mă duc spre mare și vorbesc cu Ovidiu” (*Către mare*); „Lui Prometeu i se lăsase dreptul de replică, totuși. (...) Singura replică pe care spunea era aceasta: – De ce ficatul? (*Perpetuum mobile*); „Marea ia pietre-n gură și-l îngână pre Cicero./ Care era cam bălbâit și-și hrănea bălbâiala cu pietre de moară” (*Amețeala*). La Vasko Popa această abordare este mai puțin prezentă: „Dacă Sterija s-ar plimba ca și când ar trăi/ În fiecare seară pe calea Jabuka/ Lesne l-aș putea întâlni/ I-aș aminti/ Că-ntr-un loc a scris/ Vîrșețul e oraș frumos/ În altul/ Totul e nimic/ Cu puțină dibăcie/ Din cele două spuse ale lui aș putea/ Trage concluzia/ Că nimicul e frumos (*Frumosul nimic, Carne vie*), pentru că temele istorice sunt tratate cu gravitate de pictor de fresce, de tablouri votive și hieratice. Ciclurile *Pelerinaje, Izvorul lui Sava, Câmpia*

Mierlei din volumul *Țară verticală* sunt grăitoare în acest sens: „Eu mierla/ Călugăr mereu printre păsări/ Îmi strâng și-mi desfac aripile/ Oficiez în mijlocul câmpului meu/ Și acolo în cioc preschimb în cântec/ Stropul de rouă și grăuntele de pământ/ Tu bătlăie fii mâine frumoasă/ Cum s-ar zice dreaptă. (...) Cânt/ Și-aprind o pană din aripa stângă/ Cântecul să-mi fie primit” (*Cântecul mierlei*). Vasko Popa a inventat propria formulă în a construi metafore sintetice după modelul limbajului poetic al formelor restânse din folclorul sârbesc.

Deși, la prima lectură, versurile lui Popa par accesibile tuturor, cu fiecare volum este tot mai greu să urmărești această poezie. Poetul își schimbă registrul poetic, explorează domenii poetice noi, iar cititorii săi sunt din ce în ce mai puțin dispuși să-l urmeze. Dacă primul volum, *Scoarța*, a marcat eliberarea de dogme, abolirea unei anumite tradiții, universalizarea lumii individuale, a obiectelor, a mediului înconjurător, perioada volumelor următoare, *Cerul secund* și mai ales *Sare de lup* evoluează spre căutarea universalului prin simboluri naționale, izvor nesecat de inspirație. În ciuda arhitecturii vaste poetice, unice și rezistente, a lui Vasko Popa alcătuită din opt volume de poeme, acesta a rămas fidel, mai mult decât oricare alt poet, crezului său poetic: realismul poeziei sale în care cotidianul și-a găsit loc împreună cu banalitatea existențială pare a fi coloana vertebrală a poeziei sale. Dacă îndepărtăm însă acest vâl transparent al cotidianului anost, descoperim mituri cu ecouri de mii de ani în urechea culturii și civilizației europene.

Creația lui Vasko Popa este greu de încadrat, având în față un poet mare, unic și indivizibil, a cărui operă se întinde „departe în noi”. Dacă, la început, putem vorbi de o etapă năvalnică suprarealistă, e evident că Popa se îndreaptă spre un neomodernism unde se împletesc sacrul cu profanul, miticul cu istoricul, arhaicul cu modernul, tragicul și umorul. Poezia sa, după cum spunea atât de frumos Marin Sorescu este „o poezie de dulce... plină de bunătați, carnală, aromată, de o senzualitate chiar și a abstractului, cel încărcat de neodihnă... cu păreri de post”¹.

Între lumi și între ceruri, obligat să aleagă, Popa nu face opțiuni, el nu poate fi priponit în algoritmi și ecuații literare, în ramuri și încrângături lirice canone. Pegasul lui cu opt picioare zboară spre înaltul „cerului secund”, aleargă pe tărâșanul „câmpiei neodihnei” spre a se opri în fața „casei din mijlocul drumului”, acasă, la Vârșeț, încheind ciclul.

Umberto Eco afirma, în experiențele sale de traducere, din volumul *A spune cam același lucru*² că, atunci când citește traducerea pe care un mare poet a făcut-o dintr-un alt mare poet, nu se așteaptă să găsească ceva asemănător cu originalul, ci vrea să vadă în ce fel artistul traducător s-a raportat la artistul tradus. Poetul Marin Sorescu, își asumă conștient condiția traducătorului și natura trădării din traducere, dar reușește

¹ Marin Sorescu, *Păreri de post despre poezia de dulce a lui Vasko Popa*, prefață la volumul *Sare de lup*.

² Vezi Umberto Eco, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, Ed. Polirom, Iași, 2008.

să se apropie cel mai mult de chintesența universalității poeziei lui Vasko Popa: „Cu puțin efort/ Am găsit totuși echivalențe mulțumitoare... În dreptul inimii mi-a tremurat mâna/ Și-am făcut o pată de soare/ Am mai încercat eu s-o dreg/ Cu părul de pe piept. Dar m-am poticnit definitiv/ La suflet” (*Retroversiune*).